

ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА УКРАЇНИ

УПРАВЛІННЯ ПЕРЕЯСЛАВСЬКО-ВИШНІВСЬКОЇ ЄПАРХІЇ

вул. Маршала Конєва, 1-В, м. Київ, Україна, 03191
www.pereyaslav-eparchia.kiev.ua ✠ poshta@pereyaslav-eparchia.kiev.ua
телефон: +380 96 982 4276

Вих. № 86
27.02.2020р.

Доповідь на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Виховання духовності особистості і контексті реалізації цілей сталого розвитку України» 27.02.2020

Екологічна криза у розрізі християнського світосприйняття

Біблія починається зі слів про створення світу. Першим людям Господь сказав: «Плодіться й розмножуйтесь, і наповнюйте землю, оволодійте нею, і пануйте над морськими рибами, і над птаством небесним, і над кожним плазуючим живим на землі! І сказав Бог: Оце дав Я вам усю ярину, що розсіває насіння, що на всій землі, і кожне дерево, що на ньому плід деревний, що воно розсіває насіння, нехай буде на їжу це вам!» (Бут. 1: 28-29)

Та як сьогоднішнє людство розпоряджається усім багатством, даним нам Господом? Наша планета зазнає неспинних змін, спричинених діяльністю людини. Людям вже не достатньо використовувати дари землі так, щоб не спричинити зміни цілих екосистем. Діяльність людей досягла небувалих масштабів, а прискорене зростання темпів розвитку науки і техніки тільки посилює експлуатацію не відновлювальних природних ресурсів. Невпинно використовуються невідновлювальні мінеральні ресурси надр, дедалі більше регіонів відчуває нестачу чистої питної води. Люди порушили екологічну рівновагу тож тепер стоять перед фактом виникнення згубних процесів виснаження Землі.

Серед православних ієрархів першим заговорив про проблеми екології Святіший Патріарх Константинопольський Варфоломій. У 1991 році, на четвертий рік свого патріаршества, він сказав «злочин проти світу природи є гріхом». Відтоді за ці слова його називають «Зеленим Патріархом». На даний момент, Константинопольський Патріархат забезпечує підтримку різних міжнародних заходів, спрямованих на пошук усіх можливих засобів для досягнення гармонії між природою та людством. З ініціативи Патріарха на

грецькому острові Халкі, що у Егейському морі, було засновано екологічний інститут. Тут регулярно відбуваються семінари з екологічних питань за участю молодого духовенства. Однією з ініціатив Його Святості є пропагування Дня молитви за захист навколишнього середовища в православному світі. Саме з ініціативи Патріарха Варфоломія на питання екологічної безпеки звернув увагу і Папа Римський Іоан-Павло II. У 2002 році він звернувся до світу із закликом покласти край знищенню навколишнього середовища. Робота Патріарха Варфоломія, спрямована привернути увагу ширшого кола осіб на проблеми захисту природи, є цілеспрямованою та методичною. Наприкінці січня цього року у Давосі проходив 50-й Всесвітній економічний форум. Вже втретє захід відвідав Патріарх Варфоломій. Цього разу він виступив із промовою, у якій знову акцентував увагу на проблемах екології. Також він взяв участь у роботі круглого столу, де закликав усіх посприяти направленню фінансових потоків у проекти «зелених технологій».

За свою багаторічну природоохоронну діяльність Патріарх Варфоломій ініціював низку проектів, зокрема спрямованих на захист екосистем Чорного та Північного морів.

Сьогоднішній стан природи обумовлений саме економічними чинниками – зростання суспільного споживання йде нерозривно з надмірним використанням невідновлюваних природних ресурсів. У своїх стосунках з природою, що набули споживацького характеру, люди почали дедалі частіше керуватися егоїстичними мотивами та почали забувати, що людина, за висловом святителя Іоана Золотоуста, є лише «домоправитель», якому ввірено багатство довколишнього світу. Православ'я не розглядає природу як відокремлену структуру. Рослинний, тваринний і людський світи тісно й нерозривно взаємопов'язані. Земля не є вмістилищем ресурсів, призначених для нашого безвідповідального споживання. Наслідки такого ставлення до природи є болісними не лише для самої природи, а й для людини, яка є її невід'ємною частиною.

Першою екологічною проблемою на планеті можна назвати гріхопадіння людини. Саме тоді вперше були порушені гармонійні відносини між людиною та навколишнім світом. У душах перших людей зародився гріх і це згубно вплинуло і на людей, і на все довкола. Природа тоді стала дзеркалом, у якому відобразився людський злочин. Насіння гріха, зійшовши в людському серці, породило, як свідчить Святе Письмо, «тернину й осот» (Бут. 3:18) на землі. Відтоді зробилася неможливою цілковита органічна єдність людини і навколишнього світу, яка існувала до гріхопадіння, а необхідну для життя їжу відтоді людина здобуває «у поті чола» (Бут. 2: 19-20). З того моменту людство почало використовувати природні ресурси. Місцями мудро, а подекуди самовпевнено та марнотратно. Але ж «панування» над природою та «володіння» землею (Бут. 1: 28), до яких людина закликає Божим задумом, не означає всездозволеності. Навпаки,

людина має мудро зберігати величне царство природи, бо вона відповідає за це перед Богом.

Екологічна криза, яка стає дедалі відчутнішою на усіх рівнях життя, змушує нас переглянути наші відносини з навколишнім світом. Варто усвідомити, що людство платить занадто високу ціну за блага цивілізації, нічого не даючи взамін. І якщо не забувати, що проблеми між людиною та природою почалися з гріхопадіння, то і пошуки шляхів вирішення цих проблем мають лежати у площині духовних цінностей людини. Будь-які ініціативи, спрямовані на захист навколишнього середовища, будуть більш плідними, якщо засади, на яких вони ґрунтуються, носитимуть не лише гуманістичний, а й християнський характер.

Так само, як перший гріх призвів до екологічної кризи, сьогоднішня поведінка людей поглиблює існуючі та створює нові екологічні проблеми. Проблеми навколишнього середовища мають антропологічний характер, вони породжені людиною. Тому і вирішувати ці проблеми мають люди. Природа не преображається і не гине сама по собі – усе відбувається за участю людини. Церковна історія має чимало прикладів, коли любов християнських подвижників до краси Богом створеного світу, їхня молитва за нього, їхнє співчуття до Божих творінь найкращим чином позначалися на тваринах та рослинах. Антропогенна основа екологічних проблем свідчить, що ми змінюємо навколишній світ відповідно до свого внутрішнього світу, а тому перетворення природи має починатися з Преображення душі.

З листопада цього року Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній відзначив рік свого Предстоятельства в Православній Церкві України. Звертаючись до духовенства та вірян, Його Блаженство особливу увагу приділив питанням захисту природи: «Що стане з кліматом і природою? Як не марнувати енергію? Як навчитись не шкодити довкіллю? Як берегти ресурси? – тобто як виконати наш обов'язок, даний Творцем. Піклуватися про природу, користуючись її багатствами, а не зажерливо нищити її?» Блаженніший Митрополит Епіфаній наголосив, що «Церква не є експертом з екології чи економіки і не прагне ним стати. Але церква бачить важливість цих тем, їх моральний вимір, який є у сфері її відповідальності. А тому відкрита, щоби бути місцем зустрічі для експертів, підприємців, фермерів чи мешканців громад, які шукають відповідей».

Більшість природоохоронних ініціатив зрештою можуть бути закріплені законодавчо. За недотримання норм дбайливого ставлення до природи передбачені штрафи. Згадаймо ратифікований 1997 року Кіотський протокол – міжнародну угоду про обмеження викидів в атмосферу парникових газів. На зміну йому прийшла прийнята у 2016 році Парижська хартія. Ці документи покликані стабілізувати концентрацію парникових газів в атмосфері на рівні, який не допуслав би небезпечного антропогенного впливу на клімат планети. Ці обмеження діють роками, проте ситуація в кращому випадку стабілізується, але ж ніяк не покращується.

Кожному з нас Господь дав свій талант (Мф. 25: 14-30), і ми по-різному їх використовуємо. Маємо ж не марнувати свої вміння, а з мудрістю спрямовувати їх у вірне та правильне русло.

Маємо пам'ятати: цінності не створюються директивами, протоколами та хартіями. Їх не зможе захистити жоден закон. Цінності потрібно виховувати та жити ними. Жити за «золотим правилом»: як хочете, щоб з вами поступали, так і ви поступайте». І відноситься це не лише до взаємин між людьми, а і до взаємин людини з Богом даною природою.

З повагою,

*+ Митрополит Переяславський і Вишневський
Дмитро Дмитрович*

МИТРОПОЛИТ ПЕРЕЯСЛАВСЬКИЙ І ВИШНЕВСЬКИЙ
КЕРУЮЧИЙ ПЕРЕЯСЛАВСЬКО-ВИШНЕВСЬКОЮ ЄПАРХІЄЮ
ДУХІВНИК ФОНДУ ПАМ'ЯТІ БЛАЖЕННІШОГО МИТРОПОЛИТА ВОЛОДИМИРА